

NACRT

**GENDER AKCIONI PLAN GRADA CAZINA
ZA PERIOD OD 2020. DO 2024. GODINE**

Cazin, juni 2020. godine

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. PRAVNI I INSTITUCIONALNI OKVIR ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA	2
2.1 Pravni okvir za izradu gender akcionog plana Grada Cazina	4
3. RAVNOPRAVNOST SPOLOVA U GRADU CAZINU	6
3.1 Osnovni podaci.....	6
3.2 Institucionalni mehanizam za ravnopravnosti spolova Grada Cazina.....	7
3.3 Rodno-odgovorna analiza budžeta Grada Cazina	8
3.4 Stanje ravnopravnosti spolova u Gradu Cazinu	9
3.4.1 Stanovništvo	10
3.4.2 Obrazovanje.....	10
3.4.3 Tržište rada	13
3.4.4 Nasilje nad ženama i nasilje u porodici	16
3.4.5 Javni život.....	18
4. Struktura Gender akcionog plana Grada Cazina	20
5. Ciljevi i aktivnosti Gender akcionog plana Grada Cazina za period 2020. – 2024. godine.	21
6. Monitoring i evaluacija Gender akcionog plana Opštine	26
Osnovni pojmovi i definicije ravnopravnosti polova	27

1. UVOD

Grad Cazin je pristupio izradi Gender akcionog plana u okviru projekta "Podrška izradi Gender akcionih planova (GAP) u šest lokalnih zajednica u Bosni i Hercegovini" koji provodi UG „Nešto Više“ Sarajevo, a koji je podržan od strane Ministarstva vanjskih poslova Kraljevine Holandije. Cilj projekta je osnaživanje uloge žena u društvu te podrška lokalnim partnerstvima u procesu uspostavljanja efektivnih mehanizama za ostvarivanje ravnopravnosti spolova.

Gender akcioni plan (GAP) Grada Cazina je strateško-planski dokument Grada, koji svojom implementacijom treba da potiče budući rast i razvoj zajednice, te unaprijedi ravnopravnost spolova u zajednici. Uvođenje principa ravnopravnosti spolova u razvojne politike, strategije, projekte i programe je od posebnog značaja na lokalnom nivou, jer je lokalni nivo vlasti najneposredniji i najbliži građanima/kama.

Ravnopravnost spolova predstavlja jednaka prava i slobode, vidljivost i zastupljenost žena i muškaraca u svim područjima javnog i privatnog života. Postizanje ravnopravnosti spolova je ključno za zaštitu fundamentalnih ljudskih prava, razvijanje demokratskog društva, poštivanje vladavine prava, te ekonomski rast i konkurentnost. Iako je vidljiv napredak Bosne i Hercegovine u oblasti ravnopravnosti spolova razlike su prisutne u mnogim područjima.

Prema Zakonu o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini obaveza svakog nivoa vlasti se sastoji od sljedećih segmenata:

- a) analizu stanja spolova u određenoj oblasti;
- b) implementaciju donesenih državnih politika kroz akcione planove za ravnopravnost spolova;
- c) mjere za otklanjanje uočene neravnopravnosti spolova u određenoj oblasti.

Metodologija izrade Gender akcionog plana Grada Cazina bazirana je na pristupu Evropske povelja za ravnopravnost žena i muškaraca na lokalnom nivou kao i Priručniku za ostvarivanje ravnopravnosti spolova na lokalnom nivou koji je izdao Gender Centar Vlade FBiH.

Gender akcioni plan Grada Cazina se odnosi na period od 2020. do 2024. godine i usklađen je sa odgovarajućim strateškim dokumentima i politikama koje se odnose na tematiku rodne ravnopravnosti i lokalnog razvoja, i to sa Zakonom o ravnopravnosti spolova Bosne i Hercegovine, Gender akcionim planom Bosne i Hercegovine (2018.-2022.), kao i sa drugim strategijama na državnom, entitetskom, kantonalnom i lokalnom nivou.

2. PRAVNI I INSTITUCIONALNI OKVIR ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA

Ustav BiH garantira visok stepen međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda, jer sadrži 15 najvažnijih instrumenata za zaštitu ljudskih prava, među kojima je i Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena, čime se BiH obavezuje da primjeni najviše međunarodno priznate standarde ljudskih prava.

Ujedinjene nacije (UN) kao i države članice UN imaju, u skladu s Poveljom UN, obavezu da promoviraju prava čovjeka, dostojanstvo i vrijednost čovjekove ličnosti bez ikakve diskriminacije, što uključuje i zabranu diskriminacije na osnovi spola. Države članice su obavezne poštovati i promovirati ljudska prava i slobode kao osnove ekonomskog razvoja, mira i međunarodne sigurnosti. Nastavljajući pravnu tradiciju bivše Jugoslavije, ove obaveze je preuzela Bosna i Hercegovina kao članica UN od 22. maja 1992. godine. Na nivou Ujedinjenih nacija najvažniji dokumenti iz oblasti ravnopravnosti spolova je Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena – CEDAW.

Ravnopravnost spolova je osnovno pravo, zajednička vrijednost cijele Evropske unije i predstavlja neophodan uslov za postizanje ciljeva Evropske unije koji se tiču razvoja, zapošljavanja i socijalne kohezije. Princip ravnopravnosti polova i jednakog tretmana i jednakih mogućnosti za žene i muškarce je jedan od osnovnih pravnih principa Evropske unije, sadržan u osnivačkom ugovoru, kao i u mnogim direktivama, koje su transpozicijom inkorporirane u unutrašnje zakonodavstvo država članica.

Zakon o ravnopravnosti spolova u BiH (ZoRS BiH) donešen je 2003. u BiH, a izmijenjen i dopunjen je 2009, čime su pravni standardi ravnopravnost spolova utvrđeni Konvencijom o ukidanju svih oblika diskriminacije žena postali sastavni dio pravnog sistema BiH. Zakon je najvažniji instrument za razvijanje svijesti o pitanjima ravnopravnosti spolova i uvođenje principa ravnopravnosti spolova u javne politike i propise. Ovaj zakon uređuje, promovira i štiti ravnopravnost spolova i zabranjuje diskriminaciju, te jamči jednake mogućnosti svim građanima/kama, kako u javnoj tako i u privatnoj sferi života.

Zakon obavezuje sva državna tijela, na svim nivoima organizacije vlasti i tijela lokalne samouprave, uključujući zakonodavnu, izvršnu i sudsku vlast, političke stranke, pravna lica s javnim ovlaštenjima, pravna lica koja su u vlasništvu ili pod kontrolom države, entiteta, kantona, grada ili općine ili nad čijim radom javni organ vrši kontrolu, da osiguraju i promoviraju ravnopravnu zastupljenost spolova u upravljanju, procesu odlučivanja i predstavljanju.

Zakonom o ravnopravnosti spolova BiH je utvrđeno postojanje i obaveza uspostavljanja institucionalnih mehanizama za ravnopravnost spolova. U skladu sa ZoRS BiH, ključni institucionalni mehanizmi za ravnopravnost spolova su Agencija za ravnopravnost spolova BiH Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH i na entitetskom nivou, Gender Centar Federacije BiH i Centar za jednakost i ravnopravnost spolova Vlade Republike Srpske.

Agencija i entitetski gender centri su ključne institucije za kreiranje sveobuhvatnog, sistemskog i koordiniranog pristupa provođenju ZoRS-a. Agencija i gender centri također

zaprimaju i obrađuju molbe, žalbe i predstavke osoba i grupa osoba u kojima se ukazuje na povrede nekog prava iz ZoRS BiH u skladu sa Jedinim pravilima za primanje i obrađivanje molbi, žalbi i predstavki osoba i grupa osoba („Službeni glasnik BiH“ broj 72/11). Agencija i gender centri pružaju stručnu podršku drugim institucijama u procesu provođenja obaveza iz ZoRS-a.

Mreža institucionalnih mehanizama za gender pitanja u BiH obuhvata i zakonodavnu i izvršnu vlast na svim nivoima vlasti. Komisija za ostvarivanje ravnopravnosti spolova Parlamentarne skupštine BiH, komisije za ravnopravnost spolova Doma naroda i Zastupničkog doma Parlamenta Federacije BiH, te Odbor jednakih mogućnosti Narodne skupštine Republike Srpske su aktivne i održavaju redovne sjednice, uključujući i tematske sjednice.

Osnovane su komisije za ravnopravnost spolova kantonalnih skupština u Federaciji BiH, a na lokalnom nivou djeluju komisije u okviru općinskih vijeća/skupština opština u skoro svim općinama u BiH.

Kako bi se osigurala dosljedna implementacija Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH 2006. godine usvojen je prvi Gender akcioni plan u BiH (GAP BiH) („Službeni glasnik BiH, broj 41/09) za period 2006 -2011, kao prvi strateški dokument za uvođenje principa ravnopravnosti spolova u sve oblasti javnog i privatnog života (eng. *gender mainstreaming*). Drugi GAP BiH usvojen je 2013. godine („Službeni glasnik BiH“, broj 98/13) za period 2013 -2017. Ovaj strateški dokument sadrži strateške ciljeve, koji definišu prioritetne oblasti djelovanja, te programe i mjere za ostvarivanje tih ciljeva. Jedna od prioritetnih oblasti je rad, zapošljavanje i pristup ekonomskim resursima.

Cilj GAP BiH je da usmjeri resorna ministarstva i druge institucije u radu na uključivanju principa ravnopravnosti spolova u skladu sa članom 24. Zakona o ravnopravnosti spolova BiH, koji propisuje obaveze nadležnih institucija na svim nivoima vlasti u BiH. Na osnovu GAP BiH-a institucije BiH donose godišnje operative planove koji omogućavaju sistemsko i koordinirano djelovanje u procesu *gender minstreaming-a* u institucijama.

Pored GAP BiH, doneseni su i sprovedene se i druge, sektorske, javne politike i strategije na nivou države i entiteta, koje doprinose uvođenju principa ravnopravnosti spolova u specifične prioritetne oblasti (nasilje na osnovu spola, rod i sigurnost, unapređenje položaja žena na selu, rodno odgovorno budžetiranje). Na nivou države usvojen je drugi po redu Akcioni plan za implementaciju Rezolucije Vijeća sigurnosti UN-a 1325 „Žene, mir i sigurnost“ u BiH za period 2014- 2017 („Službeni glasnik BiH“, 89/14), kao i Okvirna Strategija za provedbu Konvencije Vijeća Evrope o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici za period 2015- 2018 godine („Službeni glasnik BiH“, broj 75/15).

2.1 Pravni okvir za izradu gender akcionog plana Grada Cazina

Uzimajući u obzir strukturu i ustavom određenu podjelu nadležnosti između različitih nivoa vlasti u BiH donošenjem Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH, Bosna i Hercegovina se odlučila da osigura mrežu institucionalnih mehanizama za ravnopravnost spolova na svim nivoima vlasti te je utvrđena obaveza svih nivoa vlasti da aktivno djeluju za ravnopravnost spolova i otklanjanje diskriminacije na osnovu spola. Ova obaveza je utvrđena u članu 24. Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH koji glasi:

- (1) Organi vlasti na državnom i entitetskom nivou, kantonalni organi i organi jedinica lokalne samouprave, pravne osobe sa javnim ovlaštenjima, pravne osobe u većinskom vlasništvu države, u okviru svojih nadležnosti, dužni su poduzeti sve odgovarajuće i potrebne mjere radi provođenja odredbi propisanih ovim Zakonom i Gender akcionim planom Bosne i Hercegovine, uključujući, ali ne ograničavajući se na:
 - a) donošenje programa mjera radi postizanja ravnopravnosti spolova u svim oblastima i na svim nivoima vlasti;
 - b) donošenje novih ili izmjenu i dopunu postojećih zakona i drugih propisa radi usklađivanja sa odredbama ovog Zakona i međunarodnim standardima za ravnopravnost spolova;
 - c) provođenje aktivnosti i mjera Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine kroz redovne programe rada uz osiguranje budžetskih sredstava;
 - d) osiguranje prikupljanja, vođenja, analize i prikazivanja statističkih podataka razvrstanih po spolu;
- (2) Sastavni dio programa mjera radi postizanja ravnopravnosti spolova u svim oblastima uključuje, ali se ne ograničava na:
 - a) analizu stanja spolova u određenoj oblasti;
 - b) implementaciju donesenih državnih politika kroz akcione planove za ravnopravnost spolova;
 - c) mjere za otklanjanje uočene neravnopravnosti spolova u određenoj oblasti.
- (3) Nadležni zakonodavni, izvršni i organi uprave svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini obavezni su osnovati odgovarajuće institucionalne mehanizme za ravnopravnost spolova koji će provoditi Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, koordinirati realizaciju programskih ciljeva iz Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine i osigurati provođenje međunarodnih standarda u oblasti ravnopravnosti spolova.
- (4) Nadležni državni, entitetski i kantonalni organi vlasti, kao i organi jedinica lokalne samouprave dužni su sve propise i druge akte iz svoje nadležnosti prije upućivanja u zakonsku proceduru dostaviti na mišljenje institucionalnim mehanizmima za ravnopravnost spolova radi usaglašavanja sa odredbama Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini.

Kada je u pitanju usklađenost gradskih propisa sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH, Statut općine Cazin definiše samoupravni djelokrug općine, te uređuje rad upravljačkih tijela i tijela odlučivanja i osigurava ravnopravnu zastupljenost žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u navedena tijela. To je vidljivo iz:

- Člana 28: gdje je utvrđeno da „Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana...“, „donošenjem programa i mjera radi postizanja jednakosti spolova, te osiguravanje vođenja statističkih podataka i informacija razvrstanih po spolu,
- Člana 28: gdje je utvrđeno da „Prilikom predlaganja kandidata za predsjedavajućeg i zamjenika predsjedavajućeg Općinskog vijeća osigurat će se u pravilu ravnopravna zastupljenost konstitutivnih naroda i ostalih, te ravnopravnost spolova.“
- Člana 30. gdje je utvrđeno da „Prilikom imenovanja članova stalnih i povremenih radnih tijela Općinsko vijeće će voditi računa da sastav tijela osigura ravnopravnu zastupljenost spolova u skladu sa Zakonom.“
- Člana 39. gdje je utvrđeno da „Na nivou Općine osniva se zdravstveni savjet koji broji devet članova iz reda zdravstvenih i nezdravstvenih struka. Prilikom osnivanja savjeta iz stava 1. ovog člana poštovat će se princip odražavanja ravnopravne zastupljenosti oba spola.“
- Člana 39. gdje je utvrđeno da prilikom predlaganja i izbora članova Savjeta mjesne zajednice mora se voditi računa da sastav članova odražava približno ravnopravno nacionalnu i spolnu zastupljenost stanovništva.

3. RAVNOPRAVNOST SPOLOVA U GRADU CAZINU

Za potrebe analize stanja ravnopravnosti spolova u Gradu Cazinu izvršeno je prikupljanje i analiza dostupnih informacija i podataka.

Analiza stanja ravnopravnosti spolova je sagledana iz ugla ravnopravnosti spolova što omogućava utvrđivanje oblasti u kojima eventualno postoji diskriminacija ili nejednakosti u pristupu pravima, koristima i resursima između žena i muškaraca, djevojčica i dječaka po pojedinim oblastima. Pored toga ovaj pristup omogućuje da se istraže uzroci takvog stanja kao i da ukaže na to kako se oni mogu promijeniti jer daje osnovu na kojoj će se temeljiti akcioni plan.

Za potrebe ove analize prikupljeni su sljedeći podaci:

1. statistički podaci od strane Zavoda za statistiku,
2. administrativni podaci od strane gradskih organa i službi,
3. urađena je analiza ključnih propisa i dokumenata Grada Cazina;
4. korištena su druga istraživanja i studije te stručna mišljenja.

Ovaj pristup je omogućio:

- 1) da ukaže na prioritete i ključne ciljeve koje je potrebno ostvariti i
- 2) da omogući utvrđivanje trenutnog stanja (ne)ravnopravnosti spolova kao i da utvrdi način na koji će se promjene mjeriti.

3.1 Osnovni podaci

Grad Cazin nalazi se na sjeverozapadnom dijelu Bosne i Hercegovine (BIH), tj. Federacije Bosne i Hercegovine (FBiH). Grad Cazin je sastavni dio Unsko-sanskog kantona u čijem se sastavu nalaze grad Bihać i općine Bosanska Krupa, Bosanski Petrovac, Bužim, Ključ, Sanski Most i Velika Kladuša. Grad Cazin prostire se na površini od 356 km² što čini 8,63% površine Unsko-sanskog kantona.

Grad Cazin čini 54 naseljena mjesta koja su organizirana u 23 mjesne zajednice (MZ). Prema posljednjem popisu stanovništva iz 2013. godine, Grad Cazin ima 66.149 stanovnika od čega je 50,00 % žena. Prosječna starost stanovništva u gradu Cazinu je 34,85 godina.

Strukturu stanovništva karakterizira značajan udio radno sposobnog stanovništva (od 15 do 65 godine starosti) koja iznosi 73%. Sa gustoćom naseljenosti od 185 stanovnika/km² Grad Cazin se ubraja među gusto naseljene sredine. Prosječna naseljenost Unsko-sanskog kantona iznosi 66 stanovnika/km², dok je prosjek FBiH 85 stanovnika/km².

Na temelju indeksa razvijenosti jedinica lokalne samouprave koje je utvrdio Federalni zavod za programiranje razvoja vidimo da je Grad Cazin od 79 općina u Federaciji Bosne i Hercegovine rangiran na 64 mjesto po stepenu razvijenosti čime se on svrstava među nerazvijene općine. Za izradu indeksa razvijenosti jedinica lokalne samouprave Federalni zavod za programiranje razvoja je koristio sljedeće indikatore: prihodi od poreza na dohodak po stanovniku, stepen zaposlenosti, kretanje stanovništva, udio starog stanovništva u ukupnom stanovništvu i stepen obrazovanja radne snage.

Radno sposobno stanovništvo grada Cazina u 2018. godini čini 48.682 lica, dok je prosječan registrovan broj zaposlenih lica u 2018. godini je 7.031 lica tako da stepen zaposlenosti iznosi 14,4%. Prosječan registrovan broj nezaposlenih lica u Cazinu u 2018. godini je 9.023 i stepen nezaposlenosti iznosi 56,2%.

U Gradu Cazinu prosječna neto plata u 2018. godini je iznosila 719 KM, što je 85,6% u odnosu na prosjek USK i 80,9% u odnosu na prosjek FBiH.

U 2018. godini u Gradu Cazinu ostvaren je uvoz u ukupnom iznosu od 127 mil. KM što čini 0,96 % uvoza F BiH ili 32,5% ostvarenog uvoza u USK.

U 2018. godini u Gradu Cazinu ostvaren je izvoz u ukupnom iznosu od 33,8 mil. KM što čini 0,43 % uvoza F BiH ili 9,8% ostvarenog izvoza u USK.

Pokrivenost uvoza izvozom u Gradu Cazinu u 2018. godini bila je samo 26,58 % što je posljedica i djelom činjenice da Grad Cazin predstavlja trgovačko središte USK.

Ukupan broj registriranih poslovnih subjekata na području Grada Cazina na dan 31.12.2018. godine je 2.588, a analiza registriranih pravnih lica po standardnoj klasifikaciji djelatnosti ukazuje na to da se većina ekonomske aktivnosti na području Grada Cazina odvija u sektoru trgovine (321 poslovnih subjekata), prerađivačke industrije (129 poslovnih subjekata) i ostalih uslužnih djelatnosti (126 poslovnih subjekata).

3.2 Institucionalni mehanizam za ravnopravnosti spolova Grada Cazina

U skladu sa svojom nadležnosti, Komisija za ljudska prava i ravnopravnost spolova predstavlja institucionalni mehanizam za ravnopravnost spolova Gradskog vijeća koji u skladu sa Poslovníkom o radu Općinskog vijeća („Službene novine Općine Cazin“ broj 1/11) u djelokrugu rada razmatra pitanja koja se odnose na:

- osiguranje i zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda;
- razvoj i probleme u realizaciji i zaštiti ljudskih prava i sloboda, te mjere za njihovu efikasniju zaštitu;
- peticije u vezi povreda ljudskih prava i osnovnih sloboda;
- ravnopravnosti spolova, posebno u vezi unapređenja statusa žena;
- razmatranje predloženih odluka i drugih akata sa stanovišta ravnopravnosti spolova i sprečavanja diskriminacije žena;
- odnose općine i vjerskih zajednica na njenom području;
- predlaganje mjera za poboljšanje odnosa sa vjerskim zajednicama;
- vršenje drugih poslova utvrđenih zakonom, Statutom općine i Poslovníkom.

Komisija za ljudska prava i ravnopravnost spolova prema članu 24. Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH pored općih nadležnosti u pogledu promocije i zaštite ljudskih prava i sloboda je izričito nadležna za praćenje i promoviranje ravnopravne zastupljenosti spolova na nivou lokalne zajednice kao i ostvarivanje saradnje sa nevladinim organizacijama koje se bave pitanjem ravnopravnosti spolova i saradnje sa Gender centrima odnosno Gender Centrom Vlade FBiH i Agencije za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine. Za ostvarivanje ovih nadležnosti kao optimalno rješenje nameće se donošenje

Gender akcionog plana Grada Cazina kao instrumenta za usmjereno i koordinirano djelovanje svih gradskih organa i službi za ravnopravnost spolova. U ovom procesu Komisija bi imala primarnu ulogu nadzora nad provođenjem akcionog plana što će biti obrazloženo u dijelu koji se odnosi na oblast monitoringa i evaluacije. Budući da je ovo nova uloga Komisije potrebno je uložiti vrijeme i resurse da se osiguraju neophodni kapaciteti da se preuzme ova uloga. Pored toga potrebno je osigurati i jačanje kapaciteta gradskih službi kako bi u potpunosti preuzele svoje uloge u pogledu kako provođenja aktivnosti Gender akcionog plana tako i provođenja redovnih analiza stanja ravnopravnosti spolova.

3.3 Rodno-odgovorna analiza budžeta Grada Cazina

Budžet Grada Cazina za 2019. Godinu je iznosio 24.804.981,00 KM. Budžet Grada je razvojne prirode jer 57,63% ukupnog budžeta (ili 14.294.506,00 KM) se odnosi na tekuće i kapitalne grantove kojima se doprinosi razvoju lokalne zajednice. Razvojni budžet kroz uvođenje rodno odgovornog planiranja i programiranja osigurava da se dostupnim sredstvima utiče na sve razvojne ciljeve tako i na (ne)ravnopravnost spolova.

U odnosu na trenutno stanje (ne)ravnopravnosti spolova usvojeni su programi koji se mogu označiti kao programi koji teže ravnopravnosti spolova. To su prije svega programi socijalne potpore i izdvajanja za podršku obrazovanju mladih, razvoju poduzetništva i samozapošljavanju nezaposlenih lica prikazani u slijedećoj tabeli:

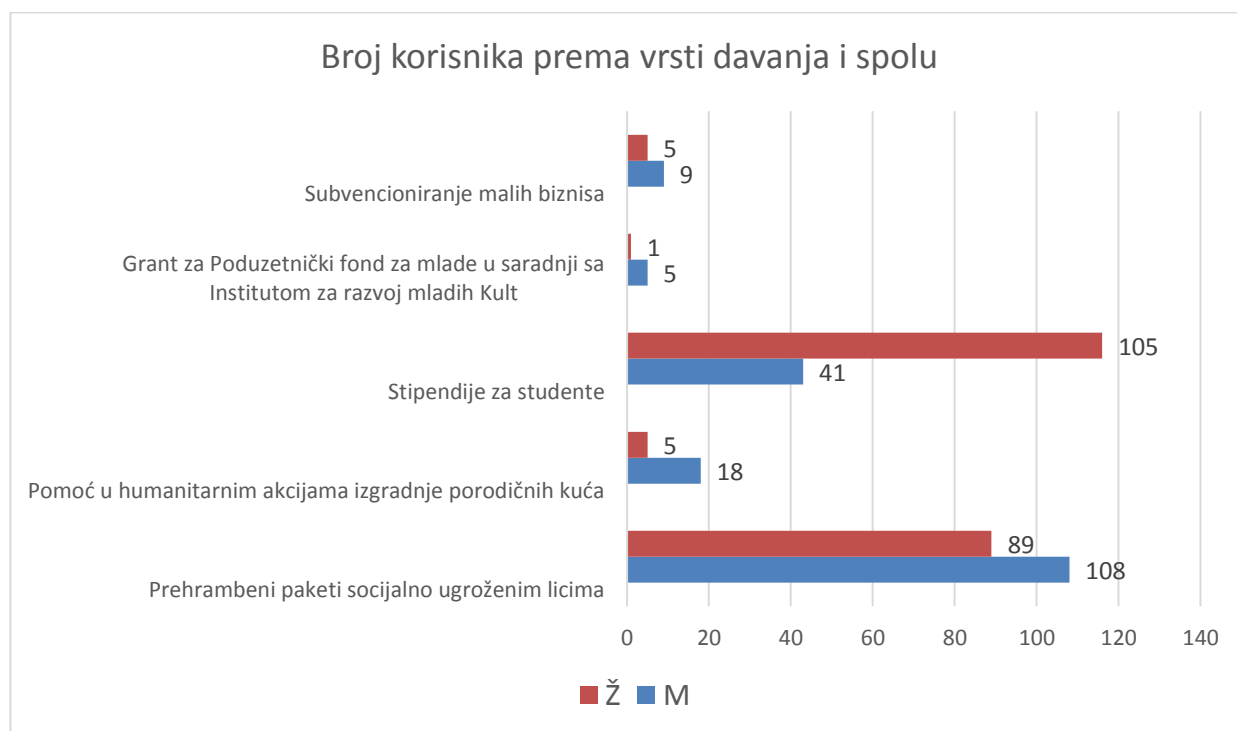
614229	Ostali grantovi pojedincima iz materijalno socijalne sigurnosti - prehrambeni paketi	25.000,00
614229	Ostali grantovi -pomoć u humanitarnim akcijama izgradnje porodičnih kuća	75.000,00
614234	Isplata stipendija	120.000,00
614243	Implementacija strategije prema mladim (obrazovanje) - troškovi prevoza učenika slabog materijalnog stanja	82.000,00
614311	Grant za Poduzetnički fond za mlade u saradnji sa Institutom za razvoj mladih Kult	38.000,00
614324	Grant za omladinsku banku	12.000,00
821629	Subvencioniranje malih biznisa	80.000,00

Ovi programi ukazuju na činjenicu da je procesu izrade budžeta prethodila određena analiza potreba oba spola. Međutim, rodno odgovorno budžetiranje ne podrazumijeva različite budžetske linije za žene ili muškarce već osiguravanje da žene i muškarci imaju jednake koristi od budžeta, te da njihove različite potrebe zadovolji.

Pored toga sasvim je jasno da i svi drugi razvojni programi imaju ili mogu imati uticaja na ravnopravnost spolova. Međutim, bez podataka o tome kako se kreiraju prioriteta u okviru navedenih programa nije moguće utvrditi da li oni zaista imaju taj uticaj.

Ako se na primjer uzmu u obzir podaci u oblasti zaposlenosti/nezaposlenosti prema kojima je u strukturi zaposlenih 5,8% više zaposlenih osoba muškog spola, te je u strukturi nezaposlenih 2% više nezaposlenih osoba ženskog spola onda bi grantovi u okviru Programa aktivne politike zapošljavanja trebali da odgovore na te razlike.

I pored ovih nalaza jasno je da će biti potrebno jačati kapacitete nadležnih gradskih službi da u procesu planiranja svih programa i aktivnosti pa tako i budžeta analiziraju stanje u svojoj oblasti te da u odnosu na utvrđeno stanje utvrde mjere kojima će se osigurati da Grad Cazin kroz svoje programe utiče na (ne)ravnopravnost spolova.

3.4 Stanje ravnopravnosti spolova u Gradu Cazinu

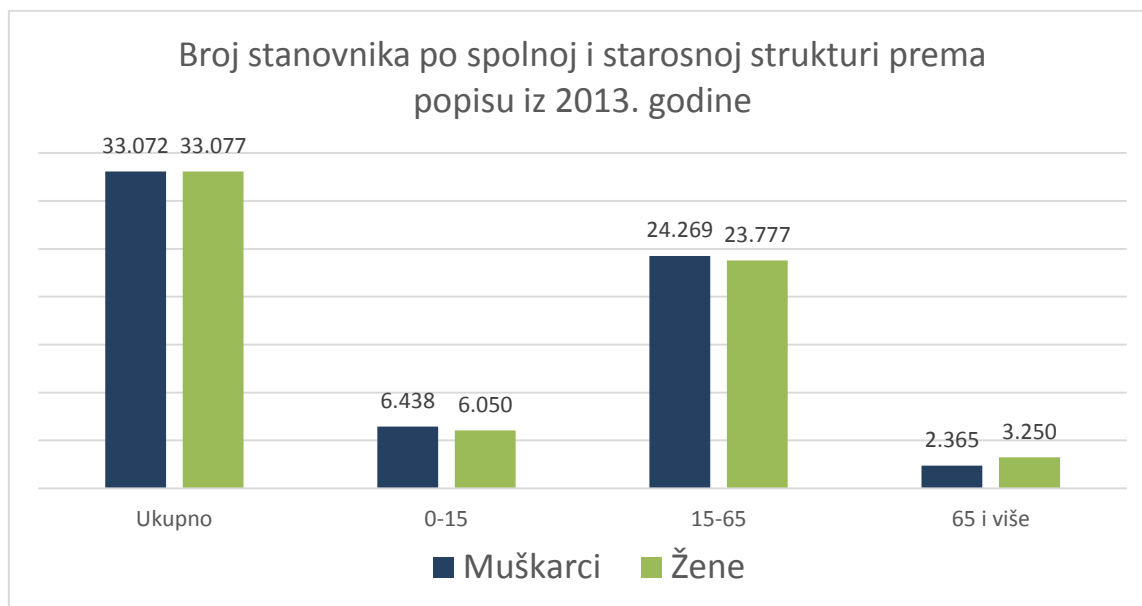
Za potrebu izrade ovog Gender akcionog plana prikupljeni su dostupni podaci koji su razvrstani po spolu. U tu svrhu prikupljeni su statistički podaci koji su dostavljeni od strane Federalnog zavoda za statistiku, Centralne izborne komisije BIH te su korišteni i administrativni podaci kojima raspolaže Grad Cazin. Pored toga izvršena je analiza javno dostupnih podataka o stanju ravnopravnosti spolova u Gradu Cazinu. Svi podaci su analizirani iz ugla ravnopravnosti spolova te su interpretirani u odnosu na trendove (ne)ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini.

Oblasti za utvrđivanje stanje ravnopravnosti spolova su bazirani na prioritetima koji su prepoznati u Gender akcionom planu Bosne i Hercegovini i to

- Sprječavanje i suzbijanje nasilja na osnovu spola, uključujući nasilje u porodici kao i trgovinu ljudima
- Javni život i donošenje odluka
- Rad, zapošljavanje i pristup ekonomskim resursima
- Obrazovanje, nauka, kultura i sport
- Zdravlje, prevencija i zaštita
- Socijalna zaštita

3.4.1 Stanovništvo

Prema rezultatima popisa iz 2013. godine u Gradu Cazinu živi približno isti broj stanovnika oba spola (muški: 33.072 i ženski: 33.077).

3.4.2 Obrazovanje

Obrazovanje je jedan od najvažnijih elemenata u postizanju ravnopravnosti spolova, a posebno u vremenu kada postoji potreba za kontinuiranim obrazovanjem i stručnim usavršavanjem nezavisno od dobi. U BiH i dalje postoje rodne razlike u obrazovanju u smislu odabira područja studiranja, kao i razlika u stopama završavanja srednjih škola, upisnosti na fakultete, te završavanje istih.

Predškolsko obrazovanje

Prema podacima Zavoda za statistiku FBiH na području grada Cazina živi 1.056 djece uzrasta 5 i 6 godina od čega 522 dječaka i 537 djevojčica. Međutim, na području grada Cazina postoji samo jedno dječije obdanište koje trenutno pohađa 159 djece (muške 74 i ženske 85), što znači da je procenat obuhvata djece predškolskim odgojem svega 15,06%. U periodu od 06.05.2019. godine do 28.06.2019. godine u okviru predškolskog programa koji je organiziralo Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Unsko-sanskog kantona u JU Dječije obdanište „Hasnija Omanović“ Cazin i osnovnim školama: OŠ Ćoralčići, OŠ Stijena i OŠ „Gornja Koprivna“ predškolski program je pohađalo 92 djece (muške 46 i ženske 46).

Prema tim podacima BiH je na zadnjem mjestu u Evropi. Pored činjenice da je predškolski odgoj jedan od temelja za uspjeh u nastavku obrazovanja i temelj razvoja svake osobe uključivanje djece u vrtiće je jedan od preduslova za uključivanje roditelja na tržište rada. To se posebno odnosi na majke djece kojima se, u skladu sa trenutnim društvenim okolnostima, povjerava briga o djeci. Prema podacima Grada Cazina na području grada djeluje JU Dječije obdanište „Hasnija Omanović“ Cazin te još jedan vrtić u privatnom vlasništvu.

Osnovno obrazovanje

Na području grada Cazina postoji 11 centralnih škola i 24 područne škole. U okviru OŠ Cazin II je uspostavljen Centar za razvoj inkluzivne prakse.

Značajan broj centralnih školskih objekata je izgrađen 70-tih godina, a neki i mnogo ranije, tako da njihovo stanje uglavnom nije na zadovoljavajućem nivou. Poseban problem predstavljaju objekti polumontažnog tipa, koji su u naročito lošem stanju, pa je jedino rješenje izgradnja novih objekata (OŠ Cazin I). Također, u većini škola je potrebno zamijeniti prozore i vrata, te izvršiti sanaciju sanitarnog čvora i rekonstrukciju krova.

Većina područnih škola je u dobrom stanju jer je u posljednjih nekoliko godina vršena rekonstrukcija postojećih (Krakača, Tržac, Rujnica i Slatina) i izgradnja novih školskih objekata (Gnjilavac, D. Koprivna, Prošići, Miostrah, Glogovac, Zmajevac, Podgredina, Vilenjača, G. Ćoralići, Mutnik, Krivaja i Pjanići). Međutim, ostali objekti su u izuzetno lošem stanju, zbog čega je neophodno pristupiti dovršetku započetih i izgradnji novih objekata. Ovdje naročito treba istaći izuzetno loše uslove za izvođenje nastave u područnim školama: D. Lučka, Ponjevići, Osredak, Št. Platnica i Majetići.

Osnovne škole u 2018/2019 godini pohađa 5.252 učenika od čega je 2.571 djevojčica (48,95%). Nastavno osoblje u školama broji 415 zaposlenih od čega je 289 žena (69,6%).

Centar za razvoj inkluzivne prakse u okviru OŠ Cazin II pohađa 99 učenika od čega je 30 djevojčica (30,3%).

Srednje obrazovanje

Na području Grada Cazina postoje četiri srednje škole: Gimnazija, Medresa "Džemaludin ef. Čaušević", te I i II srednja škola Cazin.

Postoje izrazite razlike zastupljenosti muškaraca i žena unutar određenih kategorija srednjeg obrazovanja. Djevojčice dominiraju u strukturi učenika u gimnazijama dok dječaci dominiraju u strukturi učenika u usmjerenim zanimanjima. Ovakve razlike u profiliranju zanimanja između žena i muškaraca direktno utiču i na stanje na tržištu rada i daljem školovanju.

U ovoj školskoj 2018/2019 godini u srednje škole je upisano 2.066 učenika raspoređenih u 100 odjeljenja, kao što je prikazano u slijedećoj tabeli:

SREDNJE ŠKOLE	Odjeljenja	Učenici	
		Svega	Učenice
UKUPNO	100	2.066	1.018
1.Gimnazije	13	307	188
2.Tehničke i srodne škole	45	838	423
3.Stručne/Strukovne škole	30	674	259
4. Medresa	12	247	148

Visoko obrazovanje

U Budžetu Grada Cazina za 2019. godinu planirana su sredstva za stipendiranje studenata, koja se dodjeljuju na osnovu Javnog poziva i na osnovu utvrđenih kriterija u Pravilniku kojeg priprema Služba za opću upravu i društvene djelatnosti i kojeg usvaja Gradonačelnik. Pravo na stipendiju mogu ostvariti redovni studenti na visokoškolskim ustanovama u BiH, čiji je osnivač Federacija BiH, Republika Srpska i Brčko Distrikt, prvog ciklusa studija na akademskim studijskim programima za sticanje diplome prvog ciklusa studija u trajanju tri studijske godine odnosno 180 ECTS bodova ili četiri godine sa 240 ECTS bodova, državljani Bosne i Hercegovine s prebivalištem na području Grada Cazina. Kriteriji na osnovu kojih se dodjeljuju stipendije studentima su opći uspjeh (u srednjoj školi ili na studiju-prosjek ocjena), natjecanja, materijalni, socijalni i zdravstveni status i sudjelovanje roditelja u odbrambeno-oslobodilačkom ratu.

Za školsku 2019/2020. godinu dodijeljeno je 146 stipendija od čega je stipendiju dobilo 105 studentica i 41 studenta. Od 146 stipendista 130 studenta studiraju u Federaciji BiH i 16 u Republici Srpskoj (Banja Luka) odnosno oko 11%.

U Cazinu postoji Visoka međunarodna škola Cazin na kojem je u 2018/2019 godini studiralo 161 studenata (78 ženskih i 83 muških) od čega je 55 (33 ženskih i 22 muških) redovnih studenata i 105 (45 ženskih i 60 muških) vanrednih studenta, te 1 student (muški) koji studira na daljinu.

U 2018/2019 školskoj godini na Visokoškolskim ustanovama u Federaciji BiH upisalo se ukupno 622 studenta iz Cazina. Od ukupnog broja upisanog studenata su žene 377 (60,6%) i 245 (39,4%) muškarci, što pokazuje da je značajno veći broj žena studira u odnosu na muškarce. Na visokoškolskim ustanovama u Federaciji BiH najveći broj studenata studira na Univerzitetu u Bihaću 59,8% studenata, zatim Univerzitetu u Sarajevu 20,7%, dok je na ostalim visokoškolskim ustanovama u Tuzli, Mostaru, Travniku i drugim gradovima studira 19,5% studenata.

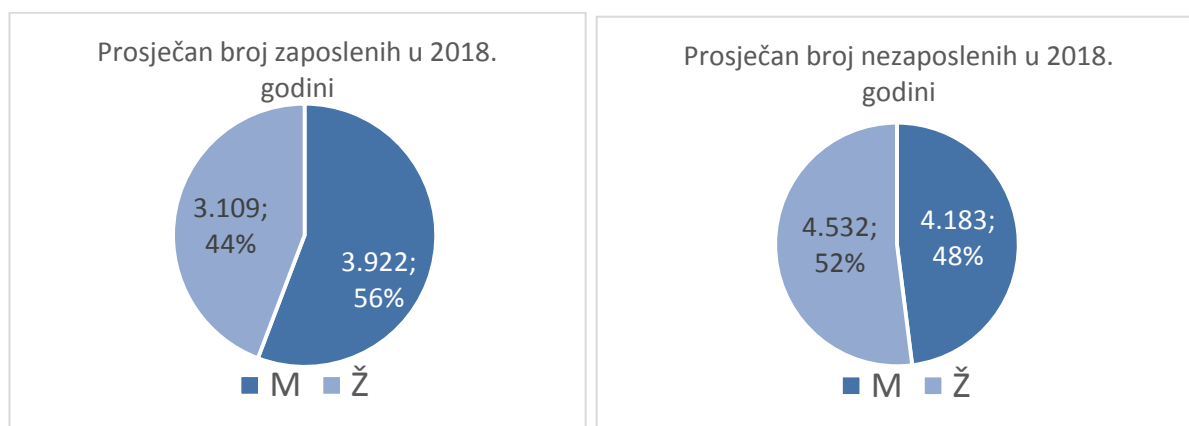
Visokoškolske ustanove u F BiH	Muškarci	Žene	Ukupno
Ukupno upisanih studenata	245	377	622
Univerzitet Sarajevo	48	81	129
Univerzitet Tuzla	9	19	28
Univerzitet Mostar i Sveučilište Mostar	8	1	9
Univerzitet Bihać	138	234	372
Sarajevska škola za nauku i tehnologiju	1	0	1
Internacionalni Burch univerzitet i Univerzitet Travnik	2	2	4
Evropski univerzitet "Kallos"	1	0	1
Univerzitet Travnik	3	2	5
Visoke škole	27	37	64
Vjerske visokoškolske ustanove	8	1	9

Kada se procjeni da oko 11% studenata iz Cazina studira u Republici Srpskoj onda je ukupan broj studenata iz Grada Cazina u 2018/2019 školskoj godini je oko 700 studenata

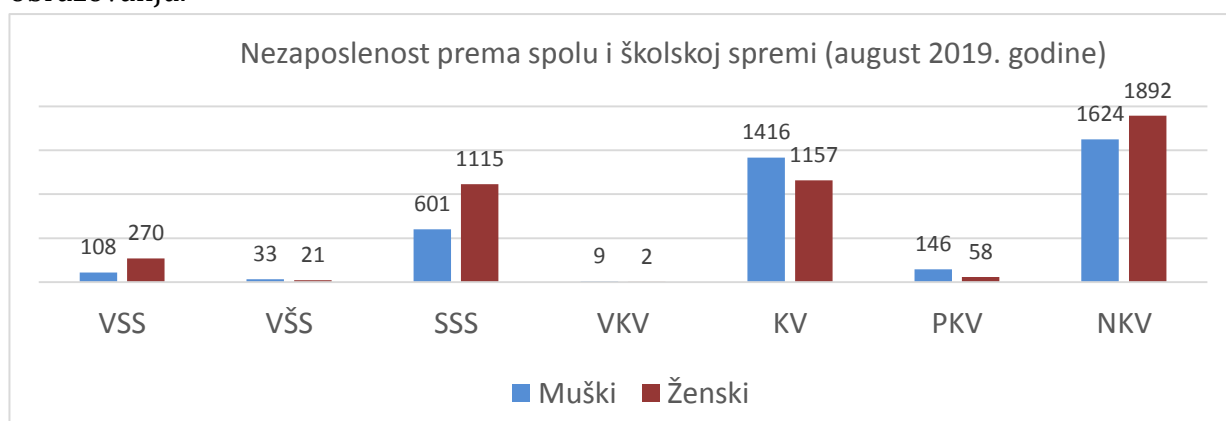
(F BiH 622 i RS 78). Prema podacima JU Služba za zapošljavanje USK -Biro Rada Cazin u periodu od januara-augusta 2019. godine zbog zaposlenja u inostranstvu odjavu sa evidencije nezaposlenih lica je izvršilo 276 (Slovenija 173, Hrvatska 62, Njemačka 36 i ostale zemlje 5). Pretpostavlja se da u navedenom broju lica je značajan broj mladih lica u kojima se nalaze i visokoobrazovani mladi.

3.4.3 Tržište rada

Ravnopravno učešće žena i muškaraca na tržištu rada je jedan od preduslova za postizanje ciljeva ravnopravnosti spolova. U BiH u svim različitim dobnim skupinama, prihodovnim razredima i lokacijama, muškarci više od žena učestvuju u radnoj snazi. Učešće žena u radnoj snazi u BiH je značajno niže nego što bi se moglo očekivati i trenutno je jedno od najnižih u Evropi. Na području Grada Cazina u toku 2018. godine prosječno je bilo zaposleno 7.031 a nezaposleno 8.715 osoba. Trenutno u strukturi zaposlenih je 5,8% više muškaraca, a u strukturi nezaposlenih 2,0% više osoba ženskog spola.

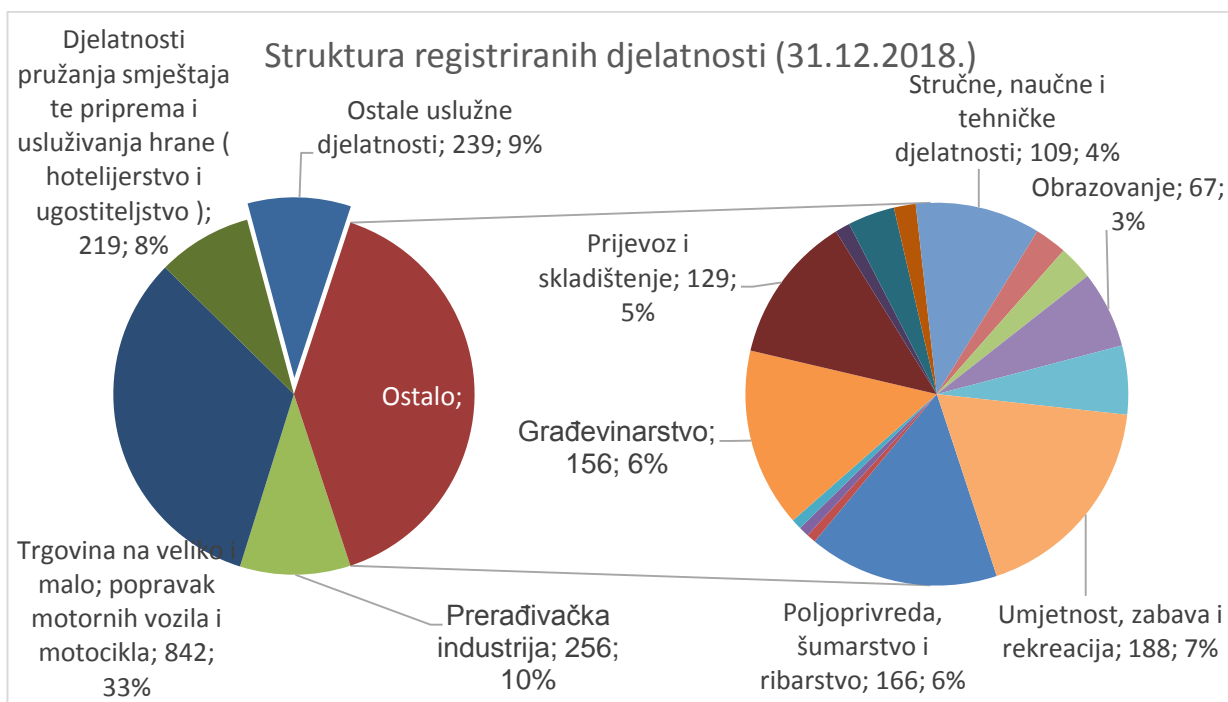
Prema školskoj spremi u strukturi nezaposlenih osobe ženskog spola su više prisutne sa VSS, SSS i NKV dok u su sa VŠS, VKV i PKV prisutnije osobe muškog spola. Ta razlika se može objasniti i činjenicom da su u obrazovnoj strukturi dječaci prisutniji u usmjerenom obrazovanju.

Jedan od razloga se može pronaći i u rodnoj segregaciji tržišta rada koja predstavlja raspodjelu žena i muškaraca prilikom zapošljavanja u određene sektore, tj. djelatnosti ili grupe djelatnosti. Kada se analizira pregled glavnih djelatnosti poslovnih subjekata

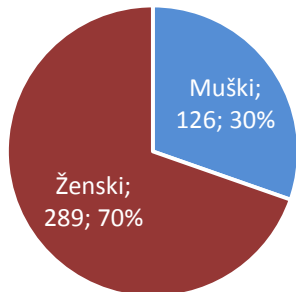
registrovanih na području grada Cazina može se zaključiti da je većina subjekata aktivna upravo u sektoru trgovine (321 poslovnih subjekata), prerađivačke industrije (129 poslovnih subjekata) i ostalih uslužnih djelatnosti (126 poslovnih subjekata). Među obrtima su najbrojniji u djelatnosti trgovine (186), poljoprivrede i šumarstva (140) i ugostiteljstva (130).

Vrsta djelatnosti - nova klasifikacija		2018			
		Ukupno	Pravne osobe	Poslovne jedinice	Obrti
A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	166	20	6	140
B	Vađenje ruda i kamena	8	6	2	0
C	Prerađivačka industrija	256	129	47	80
D	Proizvodnja i snabdjevanje/opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	9	6	3	0
E	Snabdjevanje/opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	9	8		1
F	Građevinarstvo	156	64	17	75
G	Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motora	842	321	335	186
H	Prijevoz i skladištenje	129	65	24	40
I	Djelatnosti pružanja smještaja te priprema i usluživanja hrane (hotelijerstvo iugostiteljstvo)	219	23	66	130
J	Informacije i komunikacije	13	9	0	4
K	Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	41	4	36	1
L	Poslovanje nekretninama	19	15	4	0
M	Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	109	48	13	48
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	28	12	7	9
O	Javna uprava i odbrana; obavezno socijalno osigur.	30	28	2	0
P	Obrazovanje	67	31	29	7
Q	Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite	60	21	18	21
R	Umjetnost, zabava i rekreacija	188	112	76	0
S	Ostale uslužne djelatnosti	239	126	53	60
UKUPNO:		2588	1048	738	802

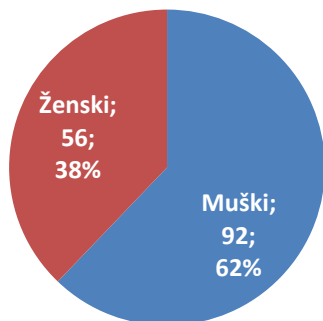
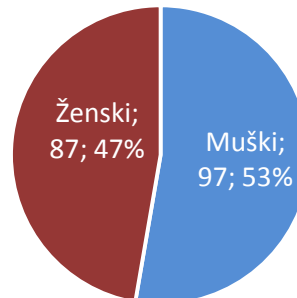

Od dostupnih podataka za Grad Cazin, može se zaključiti da osobe ženskog spola čine većinu nastavnog osoblja u osnovnim školama što pokazuje tendenciju profiliranja žena za ovu vrstu zanimanja u većoj mjeri nego muškaraca.

Nastavno osoblje u osnovnim školama

Nastavno osoblje u srednjim školama

Prema podacima o zaposlenosti u strukturi službi Grada Cazina 62% svih zaposlenih su muškog spola, a 38% osobe ženskog spola. Od 11 rukovodećih radnih mjesta u Gradu Cazinu (mjesto šefa/ice službe odnosno pomoćnika/ce načelnika) 18% je pomoćnica načelnika i 82% pomoćnika. Pravobranitelj Jedinstvenog gradskog organa uprave je osoba ženskog spola.

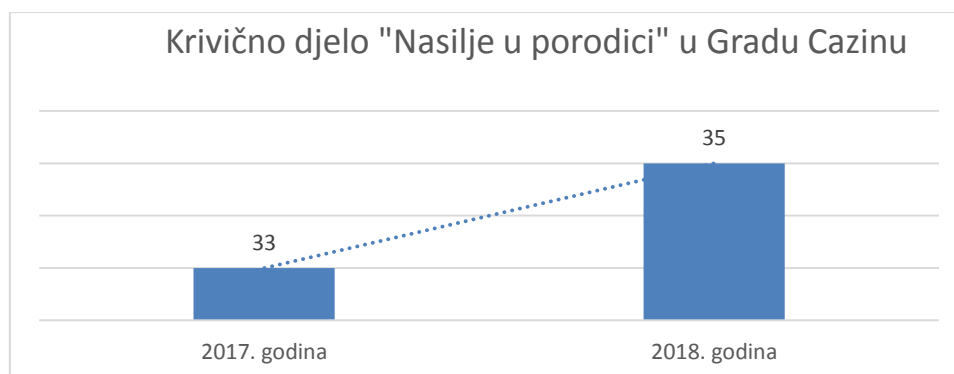
3.4.4 Nasilje nad ženama i nasilje u porodici

Nasilje u porodici je ponašanje kojim član porodice ugrožava tjelesni integritet, duševno stanje ili spokojstvo drugog člana porodice. Pojavljuje se u raznim oblicima kao fizičko, seksualno, psihičko i emotivno, ekonomsko, duhovno itd. Kao žrtve pojavljuju se najčešće žene (supruge), a zatim, djeca, muškarci, stara i nejaka lica.

Pod pasivnim zlostavljanjem podrazumijeva se suptilan vid nasilja kao što su dvosmislenost, prebacivanje krivice, zapostavljanje i sl., koje se uglavnom teško uočava kao nasilje, a obično vodi i završi kao fizičko nasilje.

Vlada Unsko-sanskog kantona je usvojila Akcioni plan za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici za 2017.-2019. godinu na području Unsko-sanskog kantona. Za praćenje realizacije i izvještavanje o realizaciji Akcionog plana zadužen je Koordinacioni tim koji održava periodične sastanke (jedanput u tri mjeseca) na kojima razgovara o implementaciji Programa mjera. Koordinacioni tim podnosi Vladi USK godišnje izvještaje o implementaciji Programa mjera, u periodu utvrđenom u Akcionom planu. Ovi izvještaji sadrže i ispunjenje indikatora na gradskom nivou.

Podaci iz „Informacije o stanju nasilja u porodici na području Unsko-sanskog kantona za 2018. godinu“ pokazuju da je MUP USK u Gradu Cazinu evidentirao ukupno 35 krivičnih djela iz člana 222 KZ F BiH (nasilje u porodici), što je za 2 (ili 6%) više nego u 2017. godini.

Po rasprostranjenosti po općinama nasiljem u porodici najviše su, ugrožene porodice na području grada Bihaća (41), grada Cazina (35), općine Velika Kladuša (26), općine Ključ (11), Sanski Most (17), općine Bosanska Krupa (9), a nešto manje je izraženo na općinama Bužim (4) i Bosanski Petrovac (4). Od ukupno 137 nasilnika najviše su nasilnici muševci (94), a od 169 žrtava najviše ima žena (94).

Nasilje se obavlja i kroz druge grupe krivičnih djela i to: "Teška tjelesna povreda (23) „Lakša tjelesna povreda" (52), „oduzimanje djeteta ili maloljetnika" (1).

U 2018. godini nadležnim sudovima podneseno je 147 zahtjeva za izricanjem zaštitnih mjera. Ohrabruje porast svijesti žrtava da nasilje prijave nadležnoj instituciji, ali je evidentna nedovoljna educiranost stanovništva u ovoj oblasti. Jedan dio „nasilja u porodici“ se iz raznih razloga ne prijavljuje policiji, te je neophodan dalji proaktivan rad policije na njegovom otkrivanju.

Sigurna kuća za žene i djecu žrtve nasilja u porodici na teritoriji koju pokriva Unsko-sanski kanton je osnovana na inicijativu Udruženja "Žene sa Une" Bihać i počela je sa radom 10.12.2005. godine. Smještajni kapacitet ove sigurne kuće je 16 osoba. Rad Sigurne kuće u Bihaću pomažu: Vlada Unsko-sanskog kantona – Ministarstvo zdravstva i socijalne politike USK-a, Vlada Federacije BiH – Ministarstvo rada i socijalne politike FBiH, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH i Agencija za ravnopravnost spolova BiH, te međunarodne organizacije kao što su UNDP, Global Fund for Women, Američka ambasada u BiH, Mama Cash, CARE International kao i od društveno odgovornih poduzeća kao što su MEGGLE, BH Telecom, Sparkasse Bank BiH i drugi.

Sigurna kuća pruža adekvatan smještaj ženama i djeci žrtvama traume i nasilja tokom procesa njihovog oporavka. Boravak u Sigurnoj kući uključuje odgovarajuću stručnu pomoć, individualni i grupni terapijski rad, savjetovanje, porodičnu terapiju, okupacionu terapiju, te ekonomsko osnaživanje kroz pohađanje kurseva za zapošljavanje i samozapošljavanje. Ako uzmemo u obzir da je u protekle četiri godine u Sigurnoj kući boravilo više od 200 žena i djece, onda nam je sasvim sigurno jasno da se mora osigurati adekvatna podrška svih nadležnih institucija za rad Sigurne kuće.

U 2018. godini u JU Centar za socijalni rad bilo je 11 prijavljenih slučajeva nasilja u porodici i to uglavnom nasilje nad ženama i djecom.

Broj žena žrtava nasilja	Broj muškaraca žrtava nasilja	Slučajevi nasilja nad djecom	Broj izrečenih zaštitnih mjera počiniocima nasilja
10	-	2	35

Problem na koji Centar nailazi kada se suoči s nasiljem u porodici je nepostojanje skloništa/prihvatišta na području grada Cazina u kojoj se mogu smjestiti žrtve nasilja u porodici. **Sigurna kuća** u Bihaću nam pruža usluge i postoji određena suradnja koja je nažalost još nedovoljna. Ista ima problem oko financiranja u kojem mi kao Centar učestvujemo iz budžeta kantona. U 2018. godini bile su smještene tri osobe u Sigurnoj kući. Sigurna kuća ustvari nudi **privremeni smještaj (3-6 mjeseci)**, ali nažalost **ne priprema žrtve** za dalji život kada izađu iz kuće (**nemaju pravnih savjetnika, ne priprema žrtvu za samostalan život izvan kuće i sl.**).

Posljedica tog problema za žrtve/uglavnom žene i djecu, je da mora nastaviti živjeti s nasilnikom i na taj način rizikovati da se nasilje ponavlja. Isto tako **posljedica za Centar** je nemogućnost upotpunosti ispunjavanja svoje obaveze predviđene zakonom odnosno Centar ne može pružiti dovoljnu zaštitu žrtvama nasilja nakon povratka kući jer joj drugi smještaj nismo u mogućnosti obezbijediti. Stoga smatramo da je jedino **rješenje** obezbijediti sklonište/prihvatište i pokriti troškove rada skloništa. U svom budžetu moramo planirati sredstva i za ovaj vid zaštite. I edukacija po ovom pitanju mora biti stalno prisutna kao i koordinacija sa policijom i sudstvom.

U 2018.godini je od strane suda izrečeno 11 zaštitnih mjera počiniocima nasilja, a Centar ima obavezu da prati provođenje zaštitnih mjera te dostavlja izvještaj sudu. Broj izrečenih mjera je veći od broja prijavljenih nasilja iz razloga što neke žrtve prijave

nasilje odmah u Policiju, a Centar i dalje učestvuje u radu sa žrtvom nasilja. U 2018.g. stručni radnici Centra su intervenirali po pitanju nasilja i kod porodica migranata-izbjeglica koje su smještene u Centar Sedra. Takvih intervencija je bilo tri, a ukupno izlazaka na teren po sličnim pitanjima je 25.

3.4.5 Javni život

Stanje ravnopravnosti spolova u oblasti javnog života se prvenstveno sagledava kroz ravnopravnu zastupljenost žena i muškaraca na pozicijama donošenja odluka. Prema podacima Međuparlamentarne unije (IPU), kojim je utvrđen procenat političke participacije žena u državnim parlamentima, BiH se nalazi na 79 mjestu od ukupno 189 država za koje se prikupljaju podaci u ovoj bazi.

Bosna i Hercegovina je 1998. godine uvela kvotu za manje zastupljeni spol kao mjeru za osiguravanje jednakog učešća žena i muškaraca u zakonodavnim tijelima na svim nivoima vlasti. Ova kvota je definirana članom 4.19 Izbornog zakona koji se odnosi na minimalnu zastupljenost oba spola na listama kandidata od 40% sa utvrđenim rasporedom na listi za manje zastupljeni spol. Ova kvota se dosljedno provodi, međutim brojna istraživanja pokazuju da biračko tijelo svojim glasovima prednost daje osobama muškog spola. Centar za izborne studije (CIS), u sklopu projekta Medijski monitoring predizborne kampanje za Opće izbore 2018., analizirao je i udio žena u protekloj medijskoj kampanji. Tokom predizborne kampanje analizirane su ukupno 5.196 medijske izjave političkih subjekata putem 28 medija. Od 5.196 medijskih izjava, 4.395 izjava su dali muškarci, što čini 85 posto medijskih izjava, dok su ostalih 801 izjavu ili 15 posto dale žene. Jasno je da su žene u medijima tokom kampanje bile zastupljene sa svega 15 posto. Iako su žene bile znatno manje zastupljene u medijima, učestvovala su u svim tematskim oblastima koje su navedene i njihove izjave su bile i konkretnije (22 posto) i relevantnije (60 posto), za razliku od muškaraca čija je konkretnost prilikom medijskog izvještavanja bila 18 posto i relevantnost 57 posto.

Neposrednim glasanjem na Općim izborima 2018. izabrano je 27 posto žena, odnosno 142 žene od ukupno 518 rezerviranih mjesta za sve nivoe zakonodavne vlasti. Obzirom da nisu formirane državna, entitetske i kantonalne vlade, nije moguće govoriti o analizi cjelokupnih izbornih rezultata, te ih porediti sa prethodnim izbornim ciklusima.

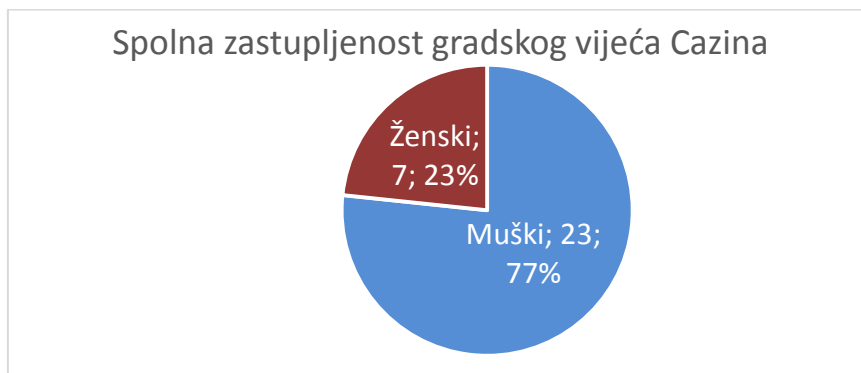
Učešće žena u zbirnom pregledu rezultata izbora za Opće izbore 2018. izgleda ovako:

Nivo vlasti	2014.	2018.
Predstavnički dom PS BiH	23,81%	16.6%
Predstavnički dom FBiH	21,43%	38%
Narodna skupština RS	15,66%	17%
Skupštine 10 kantona	18,71%	32%

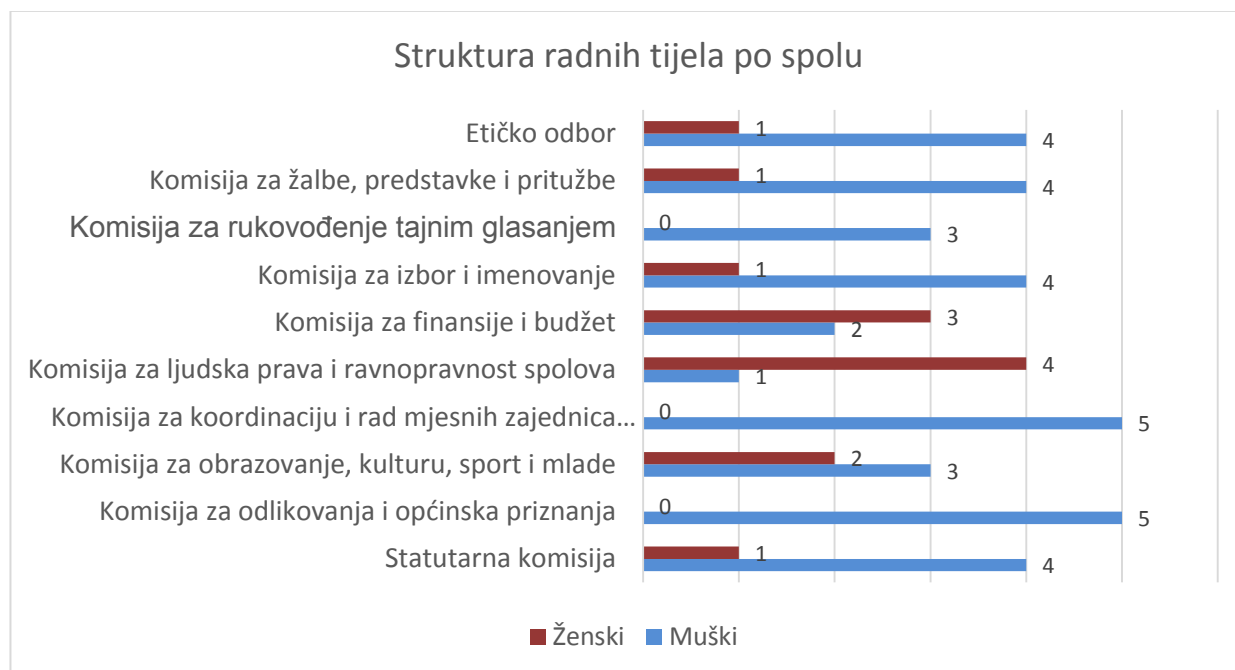
Evidentno je da učešće žena opada od početnih 40 posto koliko ih najčešće bude na ovjerenim kandidatskim listama, do momenta zvaničnih izbora i imenovanja. Može se pretpostaviti da ovaj trenutni postotak od 27 posto učešća žena u završnom dijelu imenovanja vlasti i objavljivanja posrednih rezultata izbora, bude manji od 20 posto.

Žene su manje zastupljeni spol na mjestima odlučivanja u politici, a posebno u zakonodavnim tijelima na svim nivoima vlasti. U zakonodavnim tijelima lokalnih samouprava u BIH prosječna zastupljenost žena iznosi ispod 18%.

U tom smislu nakon Lokalnih izbora 2016. godine u Gradskom vijeću Grada Cazina žene su manje zastupljeni spol (zastupljene 23%).

Dok je mogućnost uticaj gradskih organa na rezultate izbora ograničena, uticaj na sastav gradskih komisija je veći. Trenutno učešće osoba muškog i ženskog spola u ovim komisijama iznosi 73% osoba muškog spola i 27% osoba ženskog spola. Od deset komisija osobe muškog spola predsjedavaju sa 8 ili 80% komisija, a žene sa 2 ili 20%.

Pored toga, Statutom Općine Cazin u Članu 39. je definisano da se prilikom predlaganja i izbora članova Savjeta mjesne zajednice mora se voditi računa da sastav članova odražava približno ravnopravno nacionalnu i spolnu zastupljenost stanovništva.

Odlukom o raspuštanju savjeta mjesnih zajednica broj 01/V-05-10181/17 od 28.06.2017. godine raspušteni su organi mjesnih zajednica na području Grada Cazina zbog isteka mandata i imenovana su 23 povjerenika od kojih je samo 1 žena što čini tek 4%.

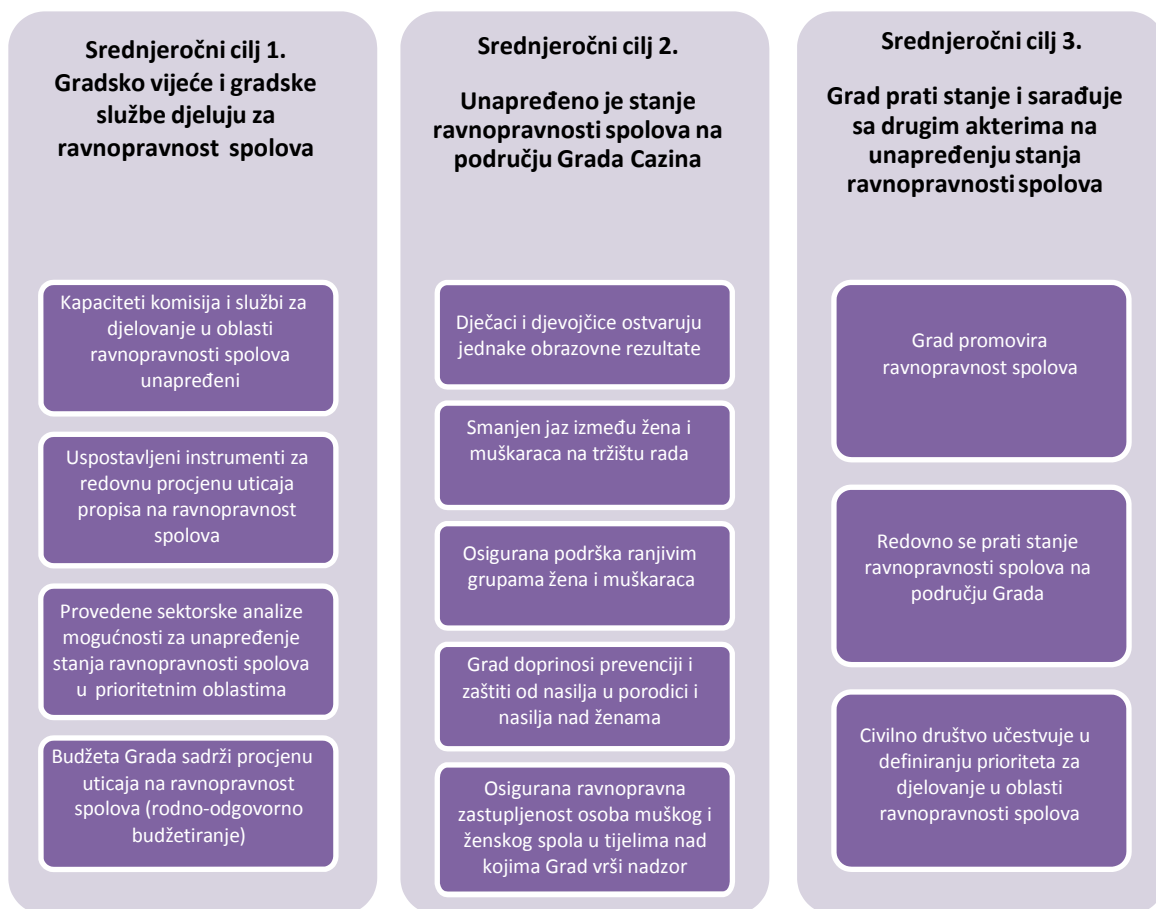
4. STRUKTURA GENDER AKCIONOG PLANA GRADA CAZINA

U skladu sa prethodnom analizom stanja ravnopravnosti u Gradu Cazinu i pregleda provođenja obaveza iz Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, jasno je da je donošenje Gender akcionog plana Grada Cazina optimalan pristup.

U odnosu na te analize, struktura Gender akcionog plana Grada Cazina za period 2020.-2024. godina, odražava trenutno stanje ravnopravnosti spolova i institucionalizacije ravnopravnosti spolova i sadrži tri srednjeročna cilja, te u okviru svakog cilja rezultate koji se planiraju postići i to:

- Srednjeročni cilj 1. Gradsko vijeće i gradske službe djeluju za ravnopravnost spolova;
- Srednjeročni cilj 2. Unapređeno je stanje ravnopravnosti spolova na području Grada Cazina;
- Srednjeročni cilj 3. Grad prati stanje i saraduje sa drugim akterima na unapređenju stanja ravnopravnosti spolova.

Struktura Gender akcionog plana Grada Cazina je prikazana shematski ispod dok je detaljno prikazana u matrici logičkog okvira u narednom dijelu dokumenta: Ciljevi i aktivnosti Gender akcionog plana Grada Cazina za period 2020. – 2024. godina.

5. CILJEVI I AKTIVNOSTI GENDER AKCIONOG PLANA GRADA CAZINA ZA PERIOD 2020. – 2024. GODINE

CILJ: Grad je mjesto ravnopravnosti polova					
Srednjoročni cilj 1: Gradsko vijeće i gradske službe djeluju za ravnopravnost polova					
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Iznos i izvor finansiranja
1.1. Kapaciteti komisija i službi za djelovanje u oblasti ravnopravnosti polova unapređeni	Obuke na temu ravnopravnosti polova i diskriminacije na osnovu pola	Komisija za ljudska prava i ravnopravnost spolova	Održane dvije obuke za Komisiju za ljudska prava i ravnopravnost spolova i predstavnike službi	Juni 2021. godine	Gradski budžet i partnerstvo
	Utvrdeni instrumenti za djelovanje u oblasti ravnopravnosti polova unapređeni	Komisija za ljudska prava i ravnopravnost spolova	Utvrdjena metodologija za procjenu uticaja propisa Utvrdjena metodologija za analizu uticaja plana i budžeta	Decembar 2024. godine	Gradski budžet i partnerstvo
1.2. Uspostavljeni instrumenti za redovnu procjenu uticaja propisa na ravnopravnost polova	Provedene obuke za ključne komisije i gradske službe	Komisija za ljudska prava i ravnopravnost spolova	Kapaciteti nadležnih gradskih službi omogućavaju primjenu metodologije za procjenu uticaja propisa i metodologije za analizu uticaja plana i budžeta	Novembar 2024. godine	Redovna sredstva
1.3. Provedene sektorske analize mogućnosti za unapređenje stanja ravnopravnosti polova u prioritarnim oblastima	Analiza dostupnosti administrativnih podataka razvrstanih po polu	Gradske službe	Analiza o dostupnosti o administrativnih podataka razvrstanih po polu dostavljena Komisiji sa prijedlogom prioriteta za unapređenje	Decembar 2024. godine	Redovna sredstva
	Unapređene administrativne baze podataka	Gradske službe	% utvrđenih baza koji je unapređen	2024. godina	Redovna sredstva

1.3. Budžeta Grada sadrži procjenu uticaja na ravnopravnost polova (rodno-odgovorno budžetiranje)	Nadležne službe na osnovu analiza stanja u obrazloženju prijedloga Budžeta procijenile uticaj na (ne)ravnopravnost polova kroz budžetske programe	Služba za finansije, računovodstvo i trezor i druge gradske službe	% oblasti koji sadrži procjenu uticaja na ravnopravnost polova (rodno-odgovorno budžetiranje)	Kontinuirano	Redovna sredstva
	Izveštaj o izvršenju Budžeta Grada sadrži informacije o uticaju na (ne)ravnopravnost polova kroz budžetske programe	Služba za finansije, računovodstvo i trezor i druge gradske službe	% oblasti koji sadrži procjenu uticaja na ravnopravnost polova (rodno-odgovorno budžetiranje)	Kontinuirano	Redovna sredstva
	Sredstva za provođenje Gender akcionog plana Grada su planirana u budžetu	Služba za finansije, računovodstvo i trezor i druge gradske službe	% aktivnosti po godinama za koji su odvojena sredstva	Kontinuirano	Redovna sredstva

Srednjoročni cilj 2: Unapređeno je stanje ravnopravnosti polova na području Grada Cazina

Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Iznos i izvor finansiranja
2.1. Dječaci i djevojčice ostvaruju jednake obrazovne rezultate	Analizirati uzroke manjeg učešća djevojčica u srednjem obrazovanju	Služba za opću upravu i društvene djelatnosti	Analiza izrađena i dostavljena Komisiji sa preporukama	Oktobar 2021. godine	Redovna sredstva
	Promocija učešća djevojčica i dječaka u oblasti obrazovanja u kojima su manje zastupljeni	Služba za opću upravu i društvene djelatnosti	Izrađen i provodi se program promocije u saradnji sa osnovnim školama i drugim servisima	Maj 2021. godine i kontinuirano	Redovna sredstva
	Promocija učešća ravnopravnog učešća djevojčica i dječaka u obrazovanju u IKT-u	Služba za opću upravu i društvene djelatnosti	Izrađen i provodi se program promocije u saradnji sa osnovnim školama i drugim servisima	Maj 2021. godine i kontinuirano	Redovna sredstva
	Izvršiti analizu uticaja dodijeljenih stipendija za učenike i učenica (ne)ravnopravnost polova i (po potrebi) izmijeniti kriterije dodjele	Služba za opću upravu i društvene djelatnosti	Analiza izrađena i dostavljena Komisiji sa preporukama	Septembar 2021. godine	Redovna sredstva

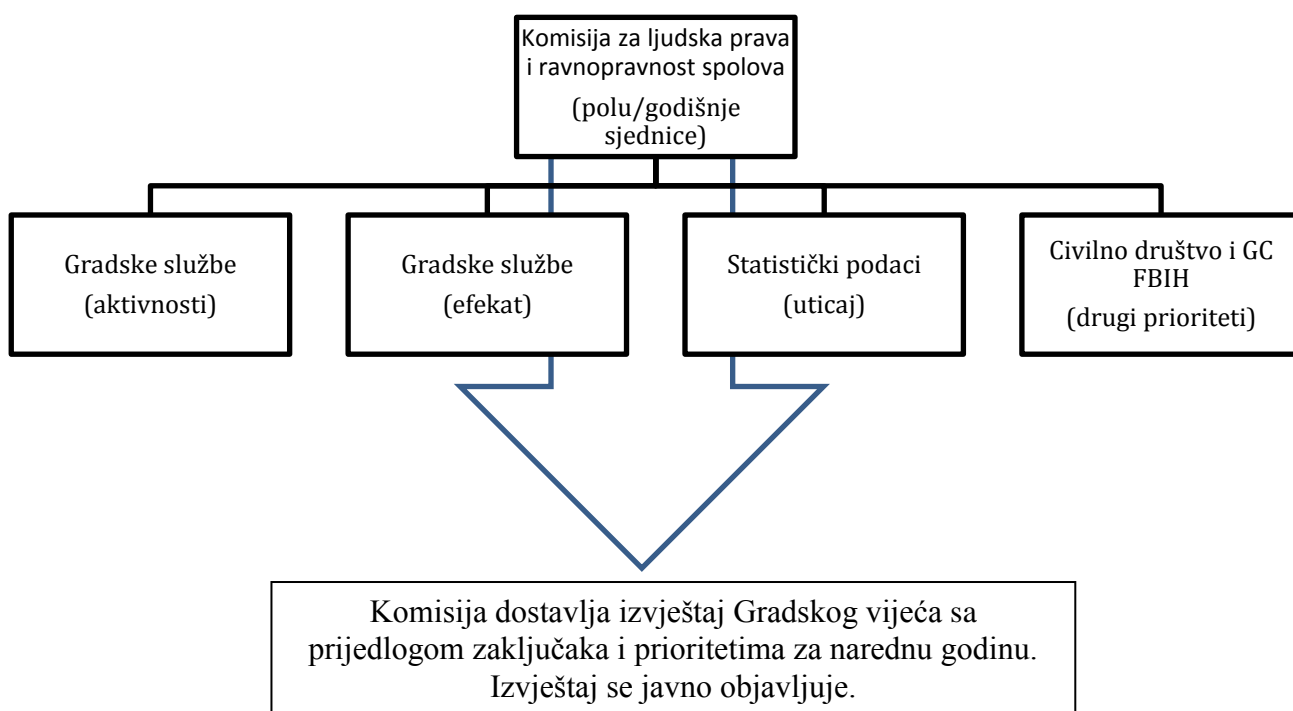
2.2. Smanjen jaz između žena i muškaraca na tržištu rada	Analizirati razloge manje stope zaposlenosti i veće stope nezaposlenosti žena na području grada	Služba za privredu	Analiza izrađena i dostavljena Komisiji sa preporukama	Decembar 2020.godine	Redovna sredstva
	Kreirati programe podrške nezaposlenim ženama kroz korištenje mjera aktivne politike zapošljavanja	Služba za privredu	Izrađen program podrške	2020. – 2024. godina	Gradski budžet i partnerstvo
	Analizirati mogućnosti za unapređenje kapaciteta predškolskih ustanova	Služba za opću upravu i društvene djelatnosti	Analiza izrađena i dostavljena Komisiji sa preporukama	Septembar 2021. godine	Redovna sredstva
2.3. Osigurana podrška ranjivim grupama žena i muškaraca	Osigurati finansijsku podršku porodicama sa novorođenom djecom koja su u teškom finansijskom stanju	Služba za opću upravu i društvene djelatnosti	Nastaviti sa osiguravanje redovnu podrške porodicama sa novorođenom djecom koja su u teškom finansijskom stanju	Kontinuirano	Redovna sredstva
	Uspostaviti finansijsku podršku troškova vantjelesne oplodnje	Služba za opću upravu i društvene djelatnosti	Promovirati i osigurati finansijsku podršku troškova vantjelesne oplodnje	Kontinuirano	Redovna sredstva
2.4. Grad doprinosi prevenciji i zaštiti od nasilja u porodici i nasilja nad ženama	Doprinos prevenciji nasilja nad ženama i nasilja u porodici obilježavanjem Međunarodna kampanja 16 dana aktivizma u borbi protiv nasilja (25.11.–10.12.)	Komisija za ljudska prava i ravnopravnost spolova	Grad se pridružio kampanji	Kontinuirano	Redovna sredstva
	Redovno razmatranje Informacije o stanju nasilja u porodici na području Unsko-sanskog kantona	Komisija za ljudska prava i ravnopravnost spolova	Informacija raspravljena sa ključnim akterima i usvojene preporuke za djelovanje	Jednom godišnje	Redovna sredstva
	Organizovati obuke na temu seksualnog uznemiravanja za Komisiju za ljudska prava i ravnopravnost spolova i Etički odbor	Komisija za ljudska prava i ravnopravnost spolova	Članovi i članice komisije mogu prepoznati i odgovoriti na seksualno uznemiravanje u skladu sa Kodeksom ponašanja kao osnov političkog integriteta izabраних zvaničnika Grada	U toku 2021. godine	Gradski Budžet i partnerstvo

	Izraditi Smjernice Grada za prevenciju i zaštitu od seksualnog uznemiravanja i uznemiravanja na osnovu pola	Služba za opću upravu i društvene djelatnosti i MZ	U skladu sa postojećim praksama u BiH izrađene Smjernice	Kraj 2021. godine	Redovna sredstva
2.5. Osigurana ravnopravna zastupljenost osoba muškog i ženskog pola u tijelima nad kojima Grad vrši nadzor	Analizirati uzroke podzastupljenost žene u Savjetima mjesnih zajednica	Služba za opću upravu i društvene djelatnosti i MZ	Analiza izrađena sa prijedlogom mjera	Kraj 2021. godine	Redovna sredstva
	Osigurati ravnopravno učešće žena i muškaraca u svim gradskim komisijama uključujući i predsjednike/ce komisija	Gradsko vijeće/službe	Muškarci i žene zastupljeni sa najmanje 40% u svim komisija koje osnivaju tijela Grada	Kontinuirano	Redovna sredstva
Srednjoročni cilj 3: Grad prati stanje i saraduje sa drugim akterima na unapređenju stanja ravnopravnosti polova					
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Iznos i izvor finansiranja
3.1. Grad promovira ravnopravnost polova	Utvrđen je Program obilježavanja dana od značaja za ravnopravnost polova	Komisija za ljudska prava i ravnopravnost spolova / Gradonačelnik	Obilježavaju se 8. mart „Međunarodni dan žena“, Međunarodna kampanja 16 dana aktivizma u borbi protiv nasilja (25.11. –10.12.), Međunarodni dan žena u IKT-u, 19.11. Međunarodni dan muškaraca	Kraj 2020. godine	Gradski budžet i partnerstvo
	Promotivni materijali o ciljevima Gender akcionog plana Grada Cazina su dostupni na web stranici i u šalter salama	Komisija za ljudska prava i ravnopravnost spolova	Broj izrađenih materijala	Mart 2021. godine	Gradski budžet i partnerstvo
3.2. Redovno se prati stanje ravnopravnosti polova na području Grada	Komisija za ljudska prava i ravnopravnost spolova organizuje sjednice sa ciljem praćenja provođenja (monitoring) Gender akcionog plana	Komisija za ljudska prava i ravnopravnost spolova / Gradonačelnik	Održana polugodišnja i godišnja sjednica na kojoj je razmotren napredak i utvrđeni prioriteti za naredni period	maj i decembar svake godine	Redovna sredstva

	Gradsko vijeće razmatra izvještaj o provođenju Gender akcionog plana	Gradsko vijeće	Usvojen izvještaj i doneseni zaključci o prioritetima	Februar svake godine	Redovna sredstva
	Izvršiti procjenu (evaluaciju) provođenja Gender akcionog plana kao osnovu za izradu narednog Gender akcionog plana	Komisija za ljudska prava i ravnopravnost spolova i gradske službe	Izvršena procjena provođenja Gender akcionog plana	Juni 2022. godine	Gradski budžet i partnerstvo
3.3. Civilno društvo učestvuje u definiranju prioriteta za djelovanje u oblasti ravnopravnosti spolova	Utvrđen je spisak organizacija civilnog društva i pojedinaca koje se bave ravnopravnošću spolova	Služba za opću upravu i društvene djelatnosti	Spisak dostupan svim gradskim tijelima i na web stranici opštine	Kraj 2020. godine	Redovna sredstva
	Organizira se tematska sjednica sa civilnim društvom sa ciljem definiranja prioriteta u oblasti ravnopravnosti spolova	Komisija za ljudska prava i ravnopravnost spolova	Tokom tematske sjednice prikupljeni prijedlozi civilnog društva u pogledu prioriteta	Oktoibar svake godine	Redovna sredstva

6. MONITORING I EVALUACIJA GENDER AKCIONOG PLANA OPŠTINE

Osnovni mehanizam praćenja realizacije Gender akcionog plana Grada Cazina jeste nadzor koji provodi Komisija za ljudska prava i ravnopravnost spolova. Zadatak Komisije je da prati aktivnosti provedbe, prikupljanja informacija koje su potrebne za analizu ostvarenih ciljeva i rezultata i osiguraju ostvarenje rezultata aktivnosti navedenih u dokumentu. Nadzor nad realizacijom pratit će se organizacijom sjednica za nadzor svakih šest mjeseci kojom prilikom će nadležna tijela i službe Komisiji će redovno i sistematski dostavljati informacije o provedbi. Pored toga Komisija će jednom godišnje informisati Gradsko vijeće Grada Cazina i sve ključne aktere uključene u implementaciju aktivnosti o ostvareni rezultatima te će predlagati Gradskom vijeću odgovarajuće zaključke.

OSNOVNI POJMOVI I DEFINICIJE RAVNOPRAVNOSTI POLOVA

Diskriminacija po osnovu pola je svako stavljanje u nepovoljniji položaj bilo koje osobe ili grupe osoba zasnovano na polu zbog kojeg se osobama ili grupi osoba otežava ili negira priznavanje, uživanje ili ostvarivanje ljudskih prava ili sloboda.

Direktna diskriminacija po osnovu pola postoji kada je osoba ili grupa osoba bila tretirana, tretira se ili može biti tretirana nepovoljnije u odnosu na drugu osobu ili grupu osoba u istoj ili sličnoj situaciji.

Indirektna diskriminacija po osnovu pola postoji kada prividno neutralna pravna norma, kriterij ili praksa jednaka za sve je dovela, dovodi ili bi mogla dovesti u nepovoljniji položaj osobu ili grupu osoba jednog pola u poređenju sa osobom ili grupom osoba drugog pola.

Uznemiravanje je svako neželjeno ponašanje po osnovu pola kojim se želi povrijediti dostojanstvo osobe ili grupe osoba i stvoriti zastrašujuće, neprijateljsko, degradirajuće, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje, ili kojim se postiže takav učinak.

Seksualno uznemiravanje je svaki neželjeni oblik verbalnog, neverbalnog ili fizičkog ponašanja polne prirode kojim se želi povrijediti dostojanstvo osobe ili grupe osoba, ili kojim se postiže takav učinak, naročito kad to ponašanje stvara zastrašujuće, neprijateljsko, degradirajuće, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje.

Nasilje po osnovu pola je svako djelovanje kojim se nanosi ili može biti nanijeta fizička, psihička, seksualna ili ekonomska šteta ili patnja, kao i prijetnja takvim djelovanjem koje sputava osobu ili grupu osoba da uživa u svojim ljudskim pravima i slobodama u javnoj i privatnoj sferi života.

Nasilje po osnovu pola uključuje, ali se ne ograničava, na

- a) nasilje koje se dešava u porodici ili domaćinstvu;
- b) nasilje koje se dešava u široj zajednici;
- c) nasilje koje počinu ili tolerišu organi vlasti i drugi ovlašteni organi i pojedinci;
- d) nasilje po osnovu pola u slučaju oružanih sukoba.

Viktimizacija je oblik diskriminacije koji postoji kada se osoba ili grupa osoba dovede u nepovoljniji položaj zbog: odbijanja naloga za diskriminatornim postupanjem, prijave diskriminacije, svjedočenja u postupku zaštite od diskriminacije na osnovu pola, ili ako je na bilo koji drugi način osoba sudjelovala u postupku vođenom povodom diskriminacije na osnovu pola.

Pol predstavlja biološke i psihološke karakteristike po kojima se razlikuju osobe muškog i ženskog pola.

Gender/rod predstavlja sociološki i kulturološki uvjetovanu razliku između osoba muškog i ženskog pola i odnosi se na sve uloge i osobine koje nisu uvjetovane ili određene isključivo prirodnim ili biološkim faktorima, nego su prije proizvod normi, prakse, običaja i tradicije, i kroz vrijeme su promjenljivi.

Ravnopravnost polova znači da su osobe muškog i ženskog pola jednako prisutne u svim područjima javnog i privatnog života, da imaju jednak status, jednake mogućnosti za ostvarivanje svih prava, kao i jednaku korist od ostvarenih rezultata.

Jednak tretman svih osoba muškog i ženskog pola podrazumijeva osiguranje odsustva diskriminacije po osnovu pola.

Jednake mogućnosti svih osoba bez obzira na pol podrazumijeva odsustvo prepreka za ekonomsko, političko i društveno sudjelovanje po osnovu pola.

Diskriminacija u jeziku postoji kada se koristi isključivo jedan gramatički rod kao generički pojam.

Institucionalni mehanizmi za jednakopravnost polova predstavljaju tijela koja su uspostavljena od nadležnih zakonodavnih, izvršnih i organa uprave svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini radi provođenja Zakona o ravnopravnosti polova u BiH, koordiniranja i realizacije programskih ciljeva iz Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine i osiguranja provođenja međunarodnih standarda u oblasti ravnopravnosti polova.

Rodno senzitivno ili odgovorno budžetiranje je neophodno sredstvo koje podrazumijeva poštivanje načela ravnopravnosti polova tokom pripreme budžeta, te raspodjele i dodjele finansijskih resursa. Rodno budžetiranje predstavlja sagledavanje javnih politika na svim nivoima budžetskog procesa i restrukturiranje prihoda i rashoda kako bi se uzele u obzir potrebe i prioritete različitih grupa žena i muškaraca imajući u vidu njihove različite uloge u porodici, ekonomiji i društvu. Rodno budžetiranje uključuje dva osnovna koraka: rodnu analizu budžeta i njeno provođenje kroz preraspodjelu budžeta. Rodnom analizom budžeta razvrstavaju se troškovi i prihodi naspram njihovog različitog utjecaja na žene i muškarce i time se uočavaju mjesta gdje su sakupljanje i distribucija državnog novca nepravedni.